

ДИДАКТИЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОСТІ СТУДЕНТІВ В ЕВРИСТИЧНОМУ НАВЧАННІ

Усенко Н.М., викл. СумДУ

Зважаючи на проблеми розвитку творчої молоді, здатної оперативно реагувати на зміни у суспільстві, самостійно мислити і приймати рішення стає актуальною розробка теорії і технологій становлення пізнавальної самостійності, виявлення дидактичних умов, за яких ця якість студентів досягла б високого і достатнього рівнів.

Педагогічні умови ми розглядаємо як сукупність об'єктивних можливостей змісту, форм, методів і матеріально-технічних факторів, які забезпечують розвиток особистості в умовах педагогічного процесу.

Розглядаючи категорію педагогічних умов у більш вузьких межах, а саме в межах процесу формування пізнавальної самостійності студентів, ми визначаємо педагогічні умови формування пізнавальної самостійності як спеціально створені фактори, які взаємопов'язані та взаємообумовлені, і в сукупності складають найбільш оптимальне середовище для процесу формування та розвитку даної якості особистості і в кінцевому рахунку впливають на ефективність цього процесу, а також на адекватність його поставленим цілям і задачам.

У ході нашого дослідження було виявлено, що евристичне навчання з його орієнтацією на творчу складову у навчанні надає наступні умови для формування пізнавальної самостійності студентів.

Створення мотиваційної навчальної ситуації, тобто ситуації, яка має на меті самостійне визначення студентом значимої для нього проблеми й теми самостійної роботи та пошук шляхів її вирішення. Викладач, щоб організувати творчу діяльність студентів, створює або використовує навчальну ситуацію, яка виникає. Її мета – викликати мотивацію і забезпечити діяльність студента у напрямку пізнання обраної теми і вирішення пов'язаних з нею проблем. Роль викладача – організаційно-супровідна, оскільки він забезпечує особистісне вирішення студентом створеного навчального утруднення.

Створення рефлексивної взаємодії – необхідна умова для того, щоб студент і викладач бачили схему організації навчальної діяльності, конструювали її відповідно до своєї мети і програми, осмислювали проблему, яка виникла, та інші результати. Рефлексія – це не пригадування головного з уроку або формулювання висновків, це осмислення способів діяльності, з'ясування її смислових особливостей, вияв освітнього прирощення студента. Він не просто усвідомлює те, що він виконав, він ще й осмислює способи, за допомогою яких він цього досяг.

Вивчення і освоєння студентами діагностичного інструментарію щодо виконаних самостійних робіт. Уміння навчити студентів корегувати навчальний процес.

Творча взаємодія суб'єктів навчання на основі допомоги і протидії.

Педагогічні умови визначають шляхи реалізації поставлених цілей і задач з урахуванням бажаного кінцевого результату, а також з урахуванням відповідності рівня сформованості пізнавальної самостійності та складності поставлених проблем і задач: цілеспрямованість кожного завдання й теми уроку для формування пізнавальної самостійності студентів; відпрацювання отриманих навичок і умінь за допомогою використання реконструктивно-варіативних і творчих самостійних робіт, які підтверджують сформованість відповідного рівня пізнавальної самостійності; тісний зв'язок застосування отриманих знань; фіксація явищ інтеграції в рамках навчально-виховного процесу; поєднання різних педагогічних технологій, які забезпечують варіативність застосування і трансформації знань, умінь і навичок на різних рівнях сформованості пізнавальної самостійності; формування у студентів стійких мотивів до самостійної пізнавальної діяльності. Тут важливо викликати інтерес до самостійної діяльності, сформувати їх мотиви до пізнавальної самостійності, щоб студенти сприйняли цю діяльність як особистісно важливу, організувати процес їх цілеспрямованості, працездатності, впевненості у собі; формування у студентів умінь самоконтролю й об'єктивної самооцінки.

Отже, як і будь-який інший вид педагогічної діяльності і весь педагогічний процес в цілому, формування пізнавальної самостійності протікає в певних умовах, які більшою чи меншою мірою сприятливі для підвищення ефективності формування пізнавальної самостійності студентів на заняттях гуманітарного циклу. Але аналіз робіт, присвячених вивченню пізнавальної самостійності та умов її формування показав, що багато аспектів цієї проблеми потребують подальшого дослідження, а саме уточнення педагогічних умов формування пізнавальної самостійності старшокласників в евристичному навчанні та їх теоретичне обґрунтування.